

LIPANAN

Journal Arménien

POLITIQUE - LITTÉRAIRE

RÉDACTION - ADMINISTRATION

Place des Canons, 9, Rue d'Italie

BEYROUTH «Liban»

DIRECTEUR-PROPRIÉTAIRE

J. ADJEMIAN

ԼԻՓԱՆԱՆ

Ազգային - Քաղաքական - Գրական

ԱՆԿԱՆ ՀԱՅԱԹԵՐԹ

(ليبانان) جريدة ارمينية سياسية ادبية اقتصادية حرّة

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՒՆԱԿԱՆ ԴԱՐԱՆ

11

ՓԵՏՐՎԱՐ

1931

Բ Ա Տ Ն Ե Գ Ի Ն

ՍՈՒՐՈՒՄ	Տրիգ.	Վրաց.	Տոմար.
	350	175	125
ԱՐՏԱՆՈՒՄ	6	4	2 թուր.

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՒ ՊԱՇՏՈՆԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ասկէ երկու տարի առաջ, ամէն ոք, իր ունի ու կորովը կեդրոնացուած էր Ազգ. վարժարանաց վրայ:

Այժմ իրերը փոխուած են. բաղաճացուած Ուսումնական Խորհուրդը գործի գլուխ անցած, ըստ կարելոյն կը ջանայ օգտակար հանդիսանալ և Ազգ. վարժարանաց սեմին ներս համանման կրթական ծրագրով գործ յառաջացնել, թէ՛ անկատար, թէ՛ թերի: Հայ վարժարաններուն համար ամենազգալի պակասը մանկապարտէզի բաժնին մէջ որոշ ու ներդաշնակ ծրագրի մը չ'զգուցելն է: Ուսումն. Խորհուրդը այդ պակասին շատոնց ի վեր վերջ տուած ըլլալով, կ'ակնկալէ ու կ'ապասէ մանկապարտէզական հիմնքներն, և աւելի ճիշտ կ'ըլլայ ըսել տնօրէններէն, որ հրապարակուած ծրագրին մղում տան, գործադրութեան գնեն և ի գին ամէն զոհողութեան, չըմտնան ընթացք տալ մասնաւոր հոգածութեամբ ի լոյս ընծայուած «Մաղկոց-Մանկապարտէզներու» յատուկ պատրաստուած «կրթական ծրագիր»ին:

Հոս, աւելորդ չ'պիտի ըլլար, յիշեալ ծրագրին շուրջ ամենաանշան թէ՛ և, բայց ամենապարզ որոշողութիւնն ընել, որու մասին Ուսումն. Խորհուրդը լուծութեամբ անցած է:

Նախ քան մեր դիտողութիւնն ընելը, անմիջապէս պիտի տանք որ, մեր կրթական մշակիչը և անոնց կարգին հիշմանաւոր զբաղատներ, բոլորովին լուռ մնացին մեր ազգապահպանման տեսակետով լուրջ ալիքը ներկայացնող վերոյիշեալ հրատարակութեան շուրջ: Ցաւալի իրողութիւն մը: Մեր մանկավարժներէն շատեր, յաճախ պարագայաբարութիւններով կ'զբաղուեն և երբեք չեն ուզեր հետաքրքրուիլ աւելի կարեւոր, աւելի շահագրգռական նիւթերով:

Ուսումն. Խորհուրդի հրապարակած «կրթական ծրագիր»ը մանկապարտէզի բաժնին յատուկ, ինչպէս որ կը տեսնենք, գծուած է Ֆրանսական կրթ. ծրագրին վրայ:

Մեր մանկապարտէզները, դժբախտաբար, զուրկ են շատ մը առաւելութիւններէն և չունին այն բոլոր անհրաժեշտ առաջնութիւնները, որոնց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար փոքրիկ ու մատաղջ մանկութիւններուն տալ Ուղիղ ԴԱՍՏԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ և իր չափին ու կշիռին համահաստատ կրթութիւն:

Հայ վարժարաններուն մէջ, մեր համեստ դաստիարակներէն և ուսուցիչներէն, իրաւունք ունինք ԱնկԱՐԱՆԻ պահանջելու: Անոնք—իմա՝ Հայ դաստիարակն ու ուսուցիչը—, իրենց պաշտօնին գիտակից են, բայց, պարագաներն ու պայմանները երբ չեն թոյլատրեր լաւագոյնօրէն զոհաբերուիլ և ամէն պահանջի զոհացում տալ, անշուշտ կ'ստիպուին եղած պայմաններով ճակատամարտ մղել բոլոր զօտարութեանց դէմ:

Ուսումնական մարմիններու կողմէ գործադրութեան գրուելիք կարեւոր հարցերէն մին ալ, կրթականին հետ, ուսուցչաց ամսականներու օրը օրին վճարումն է: Դժբախտաբար, երբ վարժարաններու գործը կը վստահուին ոչ-մասնաւորականներու, իր պաշտօնին գիտակցութիւնը չունեցող անձնակազմներու, ալլաւ, հայ ուսուցիչներէն մեծ քան սպասել՝ անհրաժեշտ մեղք է:

Մենք իր օրին մեր գոհունակութիւնը յայտնած ենք այն կարգադրութեան մասին, որով, 19 հայ վարժարաններու ընդհանուր տնօրէնութիւնը յանձնուած էր Սրբազան Հօր, և, զեռ մեծ հաւատք ու յոյս ունինք, որ, Առաջնորդ Հայրը իր կարելի բոլոր միջոցներով պիտի աշխատի վարժարաններու ուսումնականին հետ՝ տնտեսական վիճակն ալ բարելաւել կամայ, կամաց:

Հայ ուսուցիչները լաւ վարձատրուելու են և անոնց ամսականները իր օրին տրուելու է, ալլապէս, անոնք կ'աշխատին անսիրտ և անյոյս, որոնցմէ շատ քան ակնկալելու իրաւունք չունինք:

Այս մասին զեռ կ'անդրադառնանք:

Նարն, ի Խմբագրապետը եւ

Պատասխանատու Տնօրէնը դատապարտուած

«ԵԱՐԸ» թերթի Խմբագրապետ Արիֆ Օրուճ պէ՛ն զատապարտուեցաւ 1 տարի, 3 ամիս 15 օր բանտարկութեան և 312 ոսկի ծանր պատիժի, 2500 ոսկի ալ բարոյական հատուցման. իսկ պատասխանատու տնօրէն Սիւլէյման Թէվֆիք պէ՛ն ալ տարիքը 65ր անցած ըլլալուն համար 1 տարի, 7 ամիս, 17 օր բանտարկութեան ու 331 ոսկի ծանր պատիժի դատապարտուեցաւ:

ՍԵՀԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԿԱՍ ԼՈՒՍԱՆՈՐԶԱԿԱՆ

Հայ և օտար համայնքներու մէջ յաճախ խնդրոյ առարկայ և վիճարանութեան նիւթ դարձած է «Գրիգորեան» մակդիրը կամ բառը՝ որ թուրքերու և հրաշագործ խեղապատակի ստեղծագործութիւնն է:

Թուրքերը, «Լուսաւորական» բառին թուրքերէն չգտնելով իրենց բառարանին մէջ (քանի որ խելքէ պակաս, մարդկային բարքերէ եւ զգացումներէ զերծ, հետեւաբար անբէ ալ պակաս են), մեզ մկրտեցին «Գրիգորեան», որ թարգմանի «Լուսաւորական»:

Թուրք ղեկավարներու այս հրաշալիք ու ինքնատիպ հեղինակութիւնը քանի մը տեսակետներ կը պարունակէ իր մէջ: Որքան որ կ'ենթադրենք, թուրք ակադեմիստները, այդ բառը կ'ընտելով՝ շատ հաւանաբար ուզեցին մեզ հեզնել ու ծաղրել «Գրիգորեան» կամ «Գեղորդեան» անուններով կամ, աւելի ճիշտ, անուններով զմեզ: Եւ հեզնելու քով մենք ալ կը հարցնէին, թէ ինչու համար «Վարդանան» ալ չ'ենք կոչուիլ, քանի որ Վարդան Մամիկոնեան ալ ա'նքան հերոսութիւն ցոյց տուած էր, ևն. ևն... ու իր հեղինակած բառերով ալ թուրք կառավարութիւնը արձանագրեց իր պաշտ. տնտրակներուն մէջ և մեր պաշտ. անձագրերուն վրայ, իբր թէ որոշապէս զանազանելու համար Հայ քրիստոնեան՝ Հայ քրիստ. «Գեղորդեան» էն և Հայ քրիստ. «Կաթողիկոս» էն:

Թրքական այս ընթացքը կանխամտածուած դիւանագիտութիւն մը և աղուէսատիպ խորամանկութեան միջոց մըն ալ էր՝ յարանուանութիւններն իրարմէ հեռացնելու և կատարելապէս հերձուած յառաջ բերելու նպատակաւ: Կոտորակել զմեզ ալլապէս բաժանումներու:

Հոս չ'պիտի ուզենք թուել ու մատնանել մինչև այնօր գոյութիւն ունեցող յարանուանութեանց մարտնչութիւնն ու անոնց վերապահ կամ անվերապահ, ուղղակի կամ անուղղակի տարած պայքարը կրօնական— զաւանդական պաշտամունքներու մասին, որմէ շատ օգտուեցաւ նաև մեր զարուար թշնամին, և որ, անշուշտ, աղիտաբեր է ու փնտաղար՝ ազգովին ուժեղացման տեսակետով: Սակայն ինչ փոյթ, քանի զեռ չ'ենք զարգացած և գիտակցութիւնը չունինք ասկէին մեր ազգային հաւաքակազմութեան շահերը ամէն պաշտամունքէ վեր գերադասելու:

Բայց և այնպէս՝ աշխարհի մէջ ամէն ինչ յեղաշրջուելու ենթակայ է, ու մենք այն հաւատքն ունինք որ, օր մը, հայը միաձուլօրէն պիտի ամփոփուի հայ հայրենիքի մը, հայ միապապաղ անունի մը և հայ ժըրիստոնէական հարազատ ու ինքնատիպ եկեղեցիի մը զօրջին տակ: Բայց այս, ա'յն հարց է և զուցէ հեռաւոր ապագայի խնդիր:

Իսկ ինչ որ կարեւոր է այժմ անդրադառնալ «Գրիգորեան» կամ «Լուսաւորական» բառին շուրջ՝ որ մեր կրօնի ծիսակառութեան ճակատին խարտուած ու մեր ազգային կրօնի հետ կապուած մնացել է, կարծես մեր կրօնքը Գրիգորեան

չըլլար այլ՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչին և կամ, անոր սեփական ստեղծագործութիւնն ու հեղինակութիւնը:

Եւ այս խորհրդածութիւնն ընելով, ըսել չենք ուզեր թէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի անունը վերցնել պէտք է Ս. Գրքերու ցանկէն: Ինչպէս որ Սուրբերն ու Առաքեալներն արդէն իրենց որոշ յիշատակութիւններն ունին Ս. Գրքերուն մէջ և իրենց անունն ու գործերուն տոնակատարութիւնները՝ զորս կը յարգենք եւ որոնց կարգին Ս. Լուսաւորիչն ալ կարող ենք բոլոր Սուրբերէն ու Առաքեալներէն բարձր դասել, բայց ոչ թէ մեր ազգային դրօշմն ու պաշտ. կրօնը ձօնել իր անունին:

Ո՞ր Առաքեալը կրցաւ ուղղակի իր անուն կապել ազգ մը, որ Լուսաւորիչէ մընուազ չ'առաւարկեցաւ ու չ'աշխարհուեցաւ: Պետքստ առաքեալ Հովովի մէջ՝ ամէն կարգի չարչարաններ կրելէ վերջ՝ գլխիվայր խաչուեցաւ, և քրիստոնէութիւնը տարածուեցաւ ամբողջ Հովովիականութեան մէջ՝ շնորհիւ իր խաչելութեան: Այդ պարագային, ուրեմն, Հովովիանցիք ալ պէտք էր որ «Պետրոսական» կոչուէին, եւ իրենց եկեղեցին ալ անուանուէր «Պետրոսական» եկեղեցի:

Ու այս ուղղութեամբ, պէտք պիտի ըլլար որ իւրաքանչիւր Սուրբ կամ Առաքեալ իր սեփական ծիսականութիւնն ու եկեղեցին ունենար իր անունն ձօնելու: Եւ ինչպէս որ այս պարագան մեզի համար իրաւացիօրէն տարածաբանական պիտի ըլլար, հետեւաբար յոյն պիտի ըլլար և է՝ ստորներուն համար՝ մեր եկեղեցիին կամ մեր քրիստոնէական կրօնքին «Լուսաւորչական» անուանումը:

Ուստի, փոխանակ ըսելու եւ ընդունելու տալու «Կրէկուս» կամ «Կրէկորեան» մակդիրով եկեղեցի, պարզապէս կրնանք կոչել և յորջորջուիլ «Հայ Գրիստոնեայ» անունը մանուածապատ խորթ թափանցելու, և այնպէս ալ արձանագրել տալ մեր պաշտ. տնտրութիւններուն վրայ:

Կարծիք մըն է այս, որ հարկաւ ուրիշներ ալ կարող են արտայայտուիլ: ԱՐՄԷՆ, ՍԵՀԱ

Մ. Ո. — Մեր յարգելի յօգուածագրին միտքը հասկնալի է և շատ բանաւոր պիտի ըլլար եթէ թեր ու գէ՛մ կարծիքներ փոխանակուէին, ուր «Լիբանան» ԺՈՂՈՎՈՒԹԻՒՆ, ԲԵՄԸՆԻ տակ սիւնակ մը պիտի բանայ սիրտստ:

ՄԱՍԿԱՎԱՆՈՒԹԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԶԱՆԻՒՄ

Լեւոն Նալբանի մէջ վերջերս կայացած է համաժողովներական առաջին մանկավարժական ցուցաւանդէսը:

Հայաստանէն հը մասնակցելին երեւանի ցուցադրական Շահումեան տնուն զգործը, Ստեփանավանի, Ղարաբեքլիսի, Նոր Բայազետի և Երևանի աստիճանի եօթնամեան, Ունըսունարի, Կոտիքէնդի Ղաւար լուր առաջին աստիճանի զպրոցները:

ՈՐԲԵՐԸ ԴԵՊԻ ՆՈՒՊԱՐԱԾԵՆ

Սեղանիկէն «Ապագայ»-ին ուղղուած սոյն թղթակցութիւնը ճոյնուրեմամբ կ'առնապէսն:

Տեղական հայ մամուլին տուած լուրերուն նախելով Նոր Շահումեանի մէջ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կողմէ Մակեդոնիոյ և Թրակիոյ գիւղերը ցրուած որբերը, որոնք մօտ 1500 հոգի են, ներկայիս անբաղձալի վիճակ մը ունին, որովհետեւ քրոնիկ հանգամանք մը ստացած է ծըխախտի տագնապը, որ կը տեսէ անցեալ տարի է ի վեր: Այս պատճառով նախապէս եօթը կամ ութը աշխատաւորի պէտք ունեցողներ այժմ կը բաւականանան մէկ կամ երկու աշխատաւորներով: Ուստի մեր չափահասութեան հասած որբ արդաքը զարման սկիզբը և աշնան ծիրան մէջ: Ուրիշ խօսքով ամբողջ տարուան մէջ կ'աշխատին հազար եօթը ամիս: Այս տղոցմէ մէկ մասը կրցած է նախապէս խնայողութիւններ ընել և կերպով մը ապահովուած են, մինչդեռ ուրիշներ չեն կրցած խնայել: Բայց եթէ ծխախտի տագնապը տեսէ, պիտի ստիպուին ուրիշ գործ փնտռել: Կան նաև արհեստաւորներ որոնց մէջ, ինչպէս՝ զերծակ, կոշիկար և սրճարանի աշակերտ: Ամէն պարագային անոնց բոլորն ալ հեռու են ազգային շրջանակէ, զուրկ գրեթէ հոգեկան կերպով բաւականացող հայրենի հողին խանդավառութիւնն և գառ. նութեմը կ'ըստպանեն այն օրուան, որ պիտի կրնան երթալ աշխատելու իրենց սեփական երկրներէ:

Այն օրը կրնայ շուտ գալ, եթէ Հ. Բ. Ը. Միութեան վարչը շրջանակները հետաքրքրուին այս ցան ու ցիր բազմութիւններու ճակատագրով և գտնէ հիմակուրնէ բանան քննութիւն մը, տեսնելու համար թէ անոնցմէ քանի հոգի կարելի է փոխադրել Հայաստան, Նուպարաշէնի մէջ աշխատելու համար: Այս տղաքը թանկային ուժեր են մեր երկրին համար, ծխախտագործ բանաւորներ են և աշխատող բազմակներ: Մեղք պիտի ըլլար, եթէ մեր որբանամ մարմիններէն հետաքրքրութիւն հասնէր մինչեւ որբերու չափահասութեան տարիքը և անկէ ետք ոչ ոք չ'զբաղէր անոնց ներկայ պարտականութիւններով: Մեղք պիտի ըլլար մասնաւորապէս, եթէ գտնէ Նուպարաշէնի առիթնէն չ'օգտուէինք մեր հայրենիքին վերադարձնելու համար անկէ բխողին մէկ զաժան հարուածով խըլուած իր զաւակները:

Մ Տ Գ Ի Ե Ի Թ Ե Ր

Պուտարքոս շատ հետաքրքիր ակնանջներ կը 'մանցնէ արեւաու չ'հիւրու՝ որոնք իրենց կը քաշեն ինչ քան որ գէշ է:

Յոռետեսը մարդ մըն է. որ զբոսաւորութիւն կը տեսնէ ամէն պատկերով: Իսկ լաւատեսը՝ պատկերով: Իր տեսնէ ամէն զբոսաւորութեան մէջ:

Երջանկութիւնը միշտ հոն է ուր մարդ գտնի կը տեսնէ:

ՍՋԱՏ ԲԵՄ

Ի Ն Չ ՈՒ Ի ...

— Ինչո՞ւ, հարցուցին ինձի երկար ժամանակէ ի վեր լուռ կը մնամ ու չեմ գրեր հանրութեան համար հետաքրքրական նիւթերու շուրջ։

— Որովհետեւ, պատասխանեցի ամենայն լրջութեամբ, մեզ հրամացուած ձաւարը միասին մաքրագործելու ենք։ Ուրիշ ճար չիկայ։ Մտի՛կ քնէք, ու, տեսէ՛ք թէ ինչե՛ր պիտի հրամայեմ ձեզի, ձեզի՛ ընթացողներու, որ, ամենաանգութն էք «Լիբանան»ի պէս անկայս, անկաշառ, և ճշմարտախօս թերթի մը բաժնեգիրը վճարելու տեսակէտով։ Իմ ըսելիքներս Մովսէսի ՏԱՍՆԱՐԱՆԵՍԱՅԻՆ հետ կապ չունի, բոլորովին տարրեր բանք են։ Եթէ երբէք մը տիկ ընելու կամք ունենաք, արդէն ամէն ինչ իր կարգին ճշգրտած պիտի լլայ։ Ուրեմն լսեցէ՛ք որ ըսեմ։

Ա.— Կինները յարգեցէ՛ք և այրեալ խօսքերն կարեւորութիւն բնաւ մի ընծայէ՛ք։

Բ.— Դեռ անտի աղջիկներուն հանդէպ եղէք պարկեշտ, բայց զգուշացէ՛ք անոնց խորութիւն երեւոյթներէն։

Գ.— Մասնաւոր հսկողութիւն կատարելու էք ձեզ հանդէպ ինքզինքը հաւատարիմ ու անկեղծ ներկայացնողին վրայ։

Դ.— Մի՛ վախճաք ձերին ամենամտերմիկ կարծուածին յանցանքը։ Ըստ ձեր դատողութեան— իրեն երեսին տայ։

Ե.— Ձեր թշնամիներուն հանդէպ միշտ եղէք ներող և մի՛ ջանաք որ՝ երկուստեք թշնամութիւնները կրկնապատկուին։

Զ.— Ձգուշացէ՛ք ինքնագովուծեցէ՛ք, գողութեան, ստախոսութեան, և, շատախօսութեան։

Է.— Ձերին բոլոր գործերը վարեցէ՛ք ամենայն անկեղծութեամբ, նարկեղծութեամբ, ճշմարտութեամբ եւ անխաղախ։

Ը.— Ո՛ր ջանաք ՍՏՆԼ սուտ ու չինձու առեղծուածային և ստապատիք մտքերու համար, որոնք, ու չինչ կարծին ճշմարտագոյն մտքերու առաջը։

Թ.— Ազգային գործերու մէջ եւ ղէք անաշու ու անկողմնակալ եւ քիչ մըն ալ... Խիտուով։

Ժ.— Մի՛ մոռնաք Ազգային վերին կամ վարին մարմիններու հանդէպ յարգանքով վարուի։

Այս ամենաբանական դուրս, ձեր կեանքի բոլոր ընթացքին մէջ, աշխատեցէ՛ք — ամենաանուագագոյնը — ԲՐԱՅԱՆԻ ԴԱՏԱՆ համար տասներորդ հաւն իսկ (մեծ հայրը չ'ուսկընաք), չ'լսնայել և ոտքով զլորտով, փոթորկած ու արկած սրտով — բայց ոչ սրտանց — նուիրուի յիշեալ նը պատակի իրագործման։

— Ինչո՞ւ, հարցուցին. ապուշօրէն, քիւրտերը իրենց պարզած դրօշակի գոյններու մասին բան-խօսք չեն ընեն։

— Որովհետեւ, պատասխանեցի

ԹԻՓՈԼԻԻ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԿԵՐՊԱՐԱՆՔԸ ԻՐ ԻՍԿՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ

(Սեփական Թղթակցութիւն)

Մենք կ'ըսենք. արդարեւ «քանի մը հոգի ընդամենը», սակայն ո՛չ ոք, բացի Թաղ. Մարմին կազմէն ոմանք, որոնց կը պատշաճի միայն վերելի չափերով տղերքը և ոչ ուրիշի։

«Ազգակ» կ'ըսէ «... վէճն ու կռիւը փոխադրած են մինչև իրենց ընտանեական յարկերէն ներս և կենքի ու երախտներ ելած ուղղափառ հարուածելու և հալածելու համար այն բոլորը որոնք հակառակորդ կողմին կը պատկանին և կամ համակիր են այդ կողմին։»

Մենք կ'ըսենք. վէճն ու կռիւն փոխադրուած չէ մեր ճանչցած ընտանեական յարկերէն ներս և եթէ կան «կիներ» որոնք իջած են ուղղափառ հարուածելու համար ա՛յ ու ձախ, ան ալ ներկայ Թաղ. Մարմինին մէջ անդամին կիներ է որ անամօթաբար հայ կուսական անարատ պատիւ մը արատաւորելու անխիղճ մուտքովն հանդիսացաւ, չորուն արձագանգը մինչև քահանային տունը հասաւ, մինչև ինքը Թաղ. Մարմինի սեղանին վրայ ելաւ ու կանգ առաւ։ Անա թէ կիներ ինչպիսի գէնքերով ուղղափառ իջած են՝ Թաղ. ն հակառակորդ նկատուող հարուածելու համար։ Դարձեալ եթէ կան «երախտներ» որոնք են ուղղափառ, ան ալ ներկայ Թաղ. Մարմինին է որ անսխալ կը հարուածէ ու կը հալածէ իրեն հակառակորդ նկատուող, խտրել չ'ընելով միջոցներու մէջ։

«Ազգակ» կ'ըսէ. «... Այս կերպով կատարեալ ուղղափառութիւն մը վերածուած է Թիփօլիի փոքրամիջ հայ գաղութի եկեղեցին ու վարժարանը։ Խառնակներու կուսակալներ իրենց ճղճիմ կերբերուն յագուրդ տալու համար կը պղծեն նոր սերունդի հոգին և թոյն կը սերմանեն անոնց փափուկ գանկերուն մէջ։»

Մենք կ'ըսենք. շատ ճիշտ է վերի տողերը, միայն սա տարբերութեամբ որ յալանէ յալուանէ մեր Թաղ. Մարմինն հասկցնելու է այդ սրտցաւ բառերուն ազգակործան իմաստը։

Անա քանի մը օրինակներ ես՝ փոխաբերութեամբ առեռուած երանի՛թ է «Ազգակ» ի յիշեալ խմբագրական ուղղուած ըլլալ Թաղ. Մարմին, փոխանակ «քանի մը հոգի ընդամենը» ին։

Եւ «Ազգակ»-ը որ իր խմբագրականով կ'ըսէ թէ՛ «Երեսնամեակ քաղաքական թերթի մըն է», մենք ալ իրեն բարեկամարար խորհուրդ կուսանք որ իր կոչումը բարեցածք սրտով, մեր ԵՌԱՅԱՆԻ (բնական կոտորի... քիչ մնաց որ ԱՆՐԱՅԱՆԻՆԸ պիտի ըսէ) մեզի ալ, Բիւրտեռուն ալ կը բաւէ. նորի մը ստեղծման ինչ հարկ, քանի որ, միևնույն գաղտնի համար նշմարելակ քաղաքականութիւն պիտի վարենք։

ԱՅՈՒՂ ԱՆՊԱԻԹ

ձրութեան վրայ մնալ և չտարուի աշին ձախէն հասած պատգամներու որոնք մեզմ գեփիւղով մը իսկ խորտակուելու վտանգին տակ են։ «Ազգակ» որ առիթը չ'իյնայ անոնց, որ ժողովուրդին անուշով խօսելու, որ նոյն ԱՅԴ ԺՈՂՈՎՈՐԴԻՆ շահերը պաշտպանելու կը ձգտի, ինչու ուրեմն, երբ «Թիփօլի» ԱԶԳ. կենդանի կ'ըլլա՞ր և մտքեր կը մոլորեցնէր, նկատի չ'առաւ իրեն յղուած երեք ու կէս մեծագիր էջերով գրութիւն մը ուր կացութիւնը ճշգրիտ կերպով կը պատկերացուէր անձի մը կողմէ, որ տակաւին երէկ «Ազգակ» շատ իրաւացիօրէն գովքը կ'ընէր աւտոր, կը փառաբանէր զայն ու կը ցնծացնէր անոր անուշ ինչ անցաւ գարձաւ երէկէն այսօր... որ «Ազգակ» տարուեցաւ միտքը փոխելու։

Բայց նկարագիրներ մէկ օրէն միւսը չեն փոխուիր։ Այս պարագայն լաւ գիտէ մեր բարեկամը Պ. Հ. Պալանին, ինչպէս լաւ կը ճանչնար Արժարունին և անոր այսօրուայ խամաճիկ հակառակորդներու յեղեղուկ նկարագիրները։

Եւ այս տողերը գրելու տառն անձերը չեն որ մեզ կը հետաքրքրեն այլ անոնց գործունէութիւնը։ Մեր ազգային շահերու տեսակէտէն։ Անա թէ ինչու կը քննադատենք ներկայ թաղականութեան մէկ մասին ձախաւեր գործունէութիւնը, արդիւնք և սամուրութեան ու նկատութեան։ Եւ անա թէ ինչու կը փորձուինք պաշտպանել Արժարունին, որովհետեւ անոր նկարագրին մէջ քննադատուած է անխաղախութեան, անձնութեան, անխաղախութեան, պարկեշտութեան, սրտցաւ հայրենասիրութեան, սղգային շահերու նուիրման անտեղիտալի սկզբունքը։

Կ'ան հակառակը պնդողներ մեր խօսքին, թո՛ղ ճշգրտեն։ Ու մինչ այդ, մեծ անխղճութիւն է քննադատութեան և հալածանքի ենթարկել անբասիր անձ մը, որ տարիներով աշխատած ու անասկարի նուիրուած է Թիփօլիի գաղութին ազգ. ամէն կարգի շահերուն, հոգ չէ ինչ ներքին թերութիւններ ալ ունեցած ըլլայ ան Այդ թերութիւնները հանրային ազգային օգտին չեն վնասեր, հետեւաբար այդ ուղղութեամբ մենք փոխել չենք ընեն և կը փափայենք թելադրել Թիփօլիայի գաղութը որ քանի մը անգամներու նման տպերախտ չ'գտնուի, ի՛ր իսկ օգտին համար։

(Շարունակելի)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պատ. Խմբագրութիւն «Լիբանան» հայաթերթի ԱՍՏ

Փետր. 4 ամսաթիւ Զեր ազգագոյն թերթին առաջին էջին վրայ Տնօրէնութեան ուղղեալ մասը ուրախութեամբ կարգադրեց։ Հանդիմանք չ'ունի կ'երթանք Զեր առաջարկին և ներփակ կը զրկենք Պատ. Խմբագրութեանը նախանշաններութեան գոհացում տալու համար հարկ եղած տեղեկութիւնները։

Հանձնէք. ազնիւ խմբագիր, ընդունիլ անկեղծ սէր և յարգանքներ։

Թարգանք Ղ. ՊՊ. ԿԵՆԱՆ (Տեսուչ)

ՊԱՏԵՆ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Հ. Բ. Բ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԵԼԿԵՆ. — ՄԻՍՈՒՆ ՈՐԱՆՈՑԻ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԳԵՆՈՒԹԵԱՆՑ

Անցեալ ամսուայ 31-ին, Հ. Բ. Բ. Միութեան Գեղեկեան — Միտուան օրաթերթի սանուհիներէն, դերձակուհի Տիկ. Տիկա Մանկեանի կարուծեալ դասընթացներուն հետեւած տասներկու Օրորդները քննելու համար Տեսուչութեան կողմէ որոշուած հրաւիրուած ըլլալով, յետ քննութեանց կը վկայենք թէ՛

Այս տասներկու օրորդներէն ամենն ալ կրցած են կար ու ձիւ արուեստը իւրացնել և թէ անոնք կատարեալապէս ի վիճակին են այս արհեստը կիրարկելու։

Այս առթիւ կը շնորհակտենք՝ Ա. — Որոշուած Տեսուչ Տիար Ղ. Ղալիկեանը, որ գիտցիր է, այս կարգի յաջող ընտրութիւնով, որոշուած կեանքի պայքարին մէջ ինքնաբաւ դարձնելու ձեռք գտնել։

Բ. — Դերձակուհի Տիկին Տիկա Մանկեանը որ յաջողութեամբ այս օրորդները արհեստի մէջ մարզել անութիւն։

Պէտքով 31/1/1931 Ձ. Տեսուչան, Է. Տեսուչան, Վ. Տարագոյեան, Ա. Պաղէճեան ՊԱՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Բ. Միութեանը իր որոշուածները տարիներով իրական ծընողքի մը գոհացումներով ստուցանել և իրաւաստիարակել յետոյ երբ արդէն չ'ափահս են, իր պարտականութիւնը չ'ապացած չ'համարէր եւ կը խորհի դարուս պահանջին համեմատ պատուաւոր կերպով ինքնաբաւ ընել զանոնք, ինչ որ չեն խորհիր շատ մը ծնողներ։

Տնական ամէն տեսակ գործերու և ձեռագործի մասին տեսականութեան վարժեցնելով չի բաւականանար գործնական միջոցի մը մասին կը մըտածէ, կը գործադրէ, և առաջապէս Տեսուչութեան առաջարկին ընդ առաջ երթալով կարծու է որ 12 սանուհիները դերձակութեան և 70-80 սանուհիները գոհացաւ գործութեան հետեւին. մնացեալ 20-25 չ'ափահս սանուհիներու համար օր ըստ օր նպաստաւոր և յարմար կարգադրութիւններ ըլլալու վրայ են, վերոյիշեալ 92 սանուհիներ արդէն ինքնաբաւ վիճակի մը մէջ կը գտնուին։ Երբ միևնույն օր քանակները անգործ կը տատապին, Հ. Բ. Բ. Միութեանը իր իմաստուն կարգադրութեամբ և անուշ գոհողութիւններով գործ կը հայթայթէ իր որոշուածներուն, որպէսզի ազգային պատիւը վեր բռնէ, պարկեշտ ու աշխատասէր հայուհիներ պատրաստուով։ Մեր պաշտելի Միութիւնը հետեւեալ է, այս բոլորէն վերջ տակաւին կ'ստանանք իր սանուհիներուն բարոյական ու նիւթական հսկողութիւնը ժամանակի մը համար եւս։

1931 Յունվար 31-ին կատարուեցաւ դերձակութեան հետեւող սանուհիներուն քննութիւնը քաղաքի ազնիւ Տիկայի Զ. Տեսուչանի, Տ. Տարագոյեանի և դերձակուհի Վ. Տարագոյեանի և Օր. Պաղէճեանի միջոցով։

ՄԱՍՈՒՆԻ ՎԵՐԱՔԱՂ ՄՐ. ՄՈՐԿԵՆԹԱՌԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Դեկտ. 18-ին հաճոյքն ունեցանք ունկնդրելու Մր. Մորկեմթաւի բանաստեղծները, նիւ Երթի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ մէջ, որուն նիւթն էր «Աշխարհի ներկայ վիճակը և պատերազմի վտանգները»։ Մր. Մորկեմթաւու այն քիչ Ամերիկացիներէն է որ ուրիշ ունեցած չէ եւրոպական քաղաքականութիւնը, մտաւն ուսումնասիրելու, մանաւանդ արեւելքի անցողիկ դարձերը իր աչքերով տեսնելու։

Եկեղեցին բաւականաչափ բազմութիւնով լցուած էր լսելու համար այդ հայու անկեղծ բարեկամ պետական մարդը, որ բնաբարձրաւորով հետեւեալ կերպով արտայայտուեցաւ։

«Երբ 1913-ին Կ. Պոլսոյ դեսպան անուանուեցայ, ես բոլորովին անտեղեկ էի Եւրոպական քաղաքականութենէ։ Մենք Ամերիկացիներ կարծես աշխարհէ դուրս չ'ապրէինք այս երկրին մէջ։ Եւրոպա գացի և այլեւայլ տեղեր հետեւեալ պէտական մարտնչ հետ տեսնուեցայ։ Անոնք ինձի հասկացողին թէ եւրոպան, մանաւանդ Պալատները, շատ փափուկ կացութեան մէջ էր։ Պատերազմի վայրը գրաւած էր բոլորին սրտերը։

Կ. Պոլսի ամէնէն դժուարին և կարեւոր կեդրոն մըն էր և ես անփորձ ըլլալով շուտաւարժ մատուցեցայ։ Այս վիճակի մէջ զիս առաջնորդող և ճամբան ցուցնողը Հայ մըն էր, Պրն. Արշակ Շմաւոնեան, և անոր կը պարտուի իբրեւ դեսպան բոլոր գործառնութիւնները։

Վրայ եկաւ պատերազմը և ձեռքի ծանօթ է թէ ինչպէսի դժուար պարագաներու տակ անցողցինք այն տարիները։ Պատերազմին վերջ Այդ դերու իրկայի կողմէ ինձի յանձնուեցաւ Յոյն և Հայ գաղթականներու տեղաւորման համար աշխատող յանձնախումբի նախագահութիւնը և երկար ժամանակներ անցողքի եւրոպայի և Յունաստանի մէջ։ Դեռ նոր վերագործած եմ Եւրոպայէն, որ չ'իյնաւ ունեցալ պետական մարդոց հետ։

Իմ համոզումս եւ շատերու համոզումս այն է թէ եւրոպան ճիշտ նայն կացութեան մէջ է ինչ որ երբ 1914-ին, պատերազմէն առաջ ինքն ըստպատեալքը չ'ըստպատեւ եւրոպական միջնորդութիւն։

(Շարունակելի)

Եանի ներկայութեան շատ յաջող կերպով և ոտացած իրենց վկայականները։

Իսկ գալով սաներուն՝ բոս ընկայեալ սովորութեան որոշեալ ժամանակ մը արհեստի հետեւել յետոյ ինքնաբաւ ըլլալով շրջանաւար կ'ըլլան։ Ներկայիս 32 սաներ մնացած են որոնք կը հետեւին զանազան արհեստներու։

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ ԲԱՆԻ ՄԸ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Պատմական մի ուրիշ հանգրուան։

1918 երկուցի թուականն է, մահուան ուրուականը, կը սուսանին համայն Հայ Ազգային վրայէն։ Թրքախոյստանը ընդարձակ գերեզմանոց է։ Եւն գիւղերն ու քաղաքները ամայի են, բուրք կը ձկային, կասկածներ կը զրկեն հոն։ Միայն յոյսի ապուէն կողկաս մնացած է, որուն մէկ մասը Թրքական արեւմտեան հորդաններու ոտքին կոխան եղած իսկ մնացած մասը Պոլսի քան Յեղափոխութեան պատմաւոր աշխարհէն կարուած է։ Ծաղկաւարդական դէպքերու անխուսափելի հարկադրանքին տակ, 1918 Մայիս 28-ին, Երեւանեան նահանգը յանկարծ կը հռչակուի։

Թրքական զօրաբանակներ սահմանները կը թորտակեն. պատերազմը կը շարունակուի, Թրքական ոյժեր մինչեւ Պաքու կը յառաջանան Գիւրմանական ճնշումով Պրէսթ — Լիւթօլթի դաշնագիրը կ'ստորագրուի, փոքրիկ հողամաս մը կը շնորհուի հայոց որպէս... գերեզմանատուն։ Դաշնակիցները յաղթական են։ Հայաստան կը ընդարձակուի։ Յոյսի նոր թուական մը կը բացուի Սէվրի Դաշնագրին ստորագրութեամբ։ Դաշնակցութիւնը սէր է Հայաստանի ճակատագրին։ Եթով ծով Հայաստանի քաղաքաւոր որպէս հանգանակ կը հետապնդուի։ Փարիզի Ազգ. Պատուիրակութեան և Երեւանի Կարապետութեան միջեւ բանակցութիւններ կը շարունակուին։ Դաշնակցութիւնը անդիմադ Պարտուած Թուրքիան Դաշնակիցներու սաղաքներով կեանք կ'ստանայ։

Բէմական շարժումը հեռանկատ լայն սահմաններ կ'ընդգրկէ և կազմաւորած բանակը կ'առնա զբաղմունքը զարմար թաղով պաշտպանելու։

Երբ Լիւթուս Թուրքիան ճակատ կը յարգարէ Դաշնակիցներուն դէմ։ Ռուս և Թուրք համաձայնութիւնը օրերու հարց է։ Եւրոպական Պետութեանց դէմ կենաց և մահու պայքարի լծուած են Ռուսիոյ համայնաւոր տեղաթափողները։

Առաջարկներ կ'ըլլան Հայ կառավարութեան՝ ռուսիոյ ներկայացուցիչ ԼԳԿՐԱՆԻ կողմէն։

1920-թուականին ենք։ Ուրիշ անկուսադարձ մը։ Կանգ առնենք այս թուականին վրայ։ Դէպքերը կը թաւալին շարժապատկերի երկրի մը արագութեամբ։

Բան միւրիւն տալարի հանդանակութիւնը դաղութներ կը խանդավառէ. Խառնեան գաղութներու մէջ, շնչակը, Ռամկավաղը, Զէղքը, անկախ բոլորը, չ'ըլլալով Հայաստանի կողմէն են։

Մայիսեան պատմութեան վարակը լայն ծաւալ առած է Հայաստանի մէջ։ Ժողովուրդը գտնուէ Եւրոպայ կառավարութեան

նէն, Դաշնակցութիւնը յոյսորտ և անդիմադ արտաքին — քաղաքական, ներքին — ազգային ճակատի վրայ։ Կուսակցական մենատեղ ոգին կ'իշխէ։ Իւր ունեցուած բարձրարարութեւ կը յայտարարեն — «Մենք ստեղծեցինք Հայաստանը, մենք պիտի խառնաւորենք, եթէ մեռնի, թող մեր գրիկն մէջ մեռնի»։

Դաշնակ կառավարութեան օրով շնչակեան կուսակցութեան օրկաններէն «Երկուստսարդ Հայաստան», անվերապահ աշակցութիւն քարոզելով, տաղանալի այդ օրերուն խորհուրդ կուտայ Դաշնակցութեան միջոյն իր խստութիւնները և զիջող քաղաքականութիւն վարել և կը հրաւիրէր բոլոր Հայազգեանները որպէսզի զօր ու զօրաւոր կողմէն իր պագալ մեծ Հայաստանին կողմը եղող Հայապետական Հայաստանին։ Այս յորդորը եւ ճրակէր այն ժամանակ իրաւը երբ արդէն եւրեւանի մէջ, մասնաճիւղէն պատուիրակութիւն մը, Կարապետ Օհանջանեանին կը գգմէր բանտարկուած տասներեք մը Հնչակեաններու ազատութեան ի խնդիր։ (Շարունակելի)
